Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL ATHANASIOS RANTOS
prezentate la 13 martie 2025 [1]

Cauza C-653/23

SIA „TOODE”
împotriva
Valsts ieņēmumu dienests

[cerere de decizie preliminară formulată de Administratīvā apgabaltiesa (Curtea Administrativă Regională, Letonia)]

„Trimitere preliminară – Ajutoare de stat – Articolul 107 alineatul (1) TFUE – Schemă de ajutor națională aprobată de Comisia Europeană pentru sprijinirea economiei în contextul pandemiei de COVID-19 – Refuzul autorității competente de a acorda un ajutor unei întreprinderi care nu îndeplinește condițiile prevăzute de această schemă – Acțiune prin care se solicită unei instanțe naționale să dispună acordarea acestui ajutor – Expirare în cursul procedurii jurisdicționale a termenului stabilit pentru acordarea ajutorului respectiv – Stabilirea datei la care ajutorul este considerat a fi fost acordat – Regulamentul (UE) 2015/1589 – Articolul 1 – Ajutor existent sau ajutor nou”

I. Introducere

1. Administrația fiscală a refuzat unei întreprinderi letone un ajutor de stat destinat să sprijine economia în contextul pandemiei de COVID-19 pentru motivul că nu îndeplinea condițiile prevăzute de dreptul național pentru a beneficia de acesta. Întreprinderea respectivă a introdus o acțiune la o instanță națională având ca obiect constatarea îndeplinirii condițiilor menționate și obligarea administrației fiscale să adopte un act administrativ favorabil în privința sa. Cu toate acestea, durata de validitate a schemei de ajutor aprobate de Comisia Europeană a expirat în cursul procedurii jurisdicționale naționale. Această întreprindere poate beneficia de ajutorul în discuție în ipoteza în care refuzul inițial al administrației fiscale de a acorda ajutorul respectiv este anulat printr-o hotărâre judecătorească pronunțată după expirarea termenului stabilit pentru acordarea sa? Aceasta este în esență întrebarea adresată de Administratīvā apgabaltiesa (Curtea Administrativă Regională, Letonia).

2. Prezenta cauză va determina Curtea să se pronunțe, pe de o parte, cu privire la stabilirea datei la care se consideră că un ajutor de stat a fost acordat în temeiul articolului 107 alineatul (1) TFUE și, pe de altă parte, cu privire la caracterul existent sau nou al ajutorului în sensul articolului 1 din

[1] Limba originală: franceza.

Regulamentul (UE) 2015/1589[2], în contextul particular în care o instanță națională ar recunoaște beneficiul unui ajutor după expirarea termenului stabilit pentru acordarea sa, astfel cum a fost prevăzut de legislația națională și aprobat de Comisie, și ar impune autorității competente să acorde ajutorul solicitat.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Regulamentul 2015/1589

3. Articolul 1 din Regulamentul 2015/1589, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentului regulament se aplică următoarele definiții:

[…]

(b) «ajutor existent» înseamnă:

[…]

(ii) ajutorul autorizat, respectiv schemele de ajutor și ajutoarele individuale care au fost autorizate de Comisie sau de Consiliu;

[…]

(c) «ajutor nou» înseamnă orice ajutor, respectiv orice schemă de ajutor și orice ajutor individual care nu este ajutor existent, inclusiv modificările ajutoarelor existente;

[…]”

2. Comunicarea privind cadrul temporar

4. Comunicarea Comisiei intitulată „Cadru temporar pentru măsuri de ajutor de stat de sprijinire a economiei în contextul actualei epidemii de COVID-19” (JO 2020, C 91 I, p. 1, denumită în continuare „Comunicarea privind cadrul temporar”) din 20 martie 2020 a fost modificată în mai multe rânduri. Această comunicare cuprinde secțiunea 3.1., intitulată „Cuantumuri limitate ale ajutoarelor”, ale cărei puncte 21 și 22, în versiunea rezultată din cea de a șasea modificare din 24 noiembrie 2021 (JO 2021, C 473, p. 1), aveau următorul cuprins:

„21. Dincolo de posibilitățile existente în temeiul articolului 107 alineatul (3) litera (c) din TFUE, ajutoarele temporare cu valoare limitată acordate întreprinderilor care se confruntă cu un deficit brusc de lichidități sau chiar cu indisponibilitatea lichidităților pot constitui, în condițiile actuale, o soluție adecvată, necesară și clar direcționată.

[2] Regulamentul Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (JO 2015, L 248, p. 9).

22. Comisia va considera aceste ajutoare de stat compatibile cu piața internă în temeiul articolului 107 alineatul (3) litera (b) din TFUE, sub rezerva îndeplinirii tuturor condițiilor următoare […]:

[…]

d. ajutorul este acordat cel târziu la 30 iunie 2022;

[…]"

B. Dreptul leton

1. Legea privind procedura de contencios administrativ

5. Articolul 250 alineatul 2 din Administratīvā procesa likums (Legea privind procedura de contencios administrativ) din 25 octombrie 2001[3], în versiunea aplicabilă litigiului principal, prevede:

„La aprecierea legalității unui act administrativ, instanțele judecătorești iau în considerare în decizia lor doar raționamentul cuprins în actul administrativ. Această limitare nu se aplică în cazurile în care se solicită un act administrativ favorabil."

6. Articolul 254 alineatul 1 din această lege prevede:

„În cazul în care o instanță judecătorească consideră că cererea de emitere a unui act administrativ este întemeiată, aceasta obligă autoritatea publică să emită actul administrativ în cauză."

2. Reglementarea letonă în materia ajutoarelor

7. Decretul nr. 676 al Consiliului de Miniștri din 10 noiembrie 2020[4] a stabilit „Noteikumi par atbalstu Covid-19 krīzes skartajiem uzņēmumiem apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai" (Regulamentul privind ajutoarele pentru asigurarea fluxurilor de capital de lucru pentru întreprinderile afectate de criza COVID-19, denumit în continuare „reglementarea letonă în materia ajutoarelor"). Această schemă de ajutor, intrată în vigoare la 17 noiembrie 2020, a fost instituită în conformitate cu cerințele care figurează în secțiunea 3.1 din Comunicarea privind cadrul temporar și a fost aprobată de Comisie prin Decizia SA.59592 (2020/N) din 16 decembrie 2022 pentru o perioadă până la 30 noiembrie 2021, care a fost prelungită ulterior până la 30 iunie 2022[5].

8. Punctul 23 din reglementarea letonă în materia ajutoarelor, în versiunea în vigoare la data faptelor din litigiul principal, prevedea:

„Momentul acordării ajutorului este considerat ca fiind data la care [administrația fiscală] adoptă decizia de acordare a acestuia."

[3] *Latvijas Vēstnesis*, 2001, nr. 164, p. 2551.

[4] *Latvijas Vēstnesis*, 2020, 2020/222A.2.

[5] Prin decizii ulterioare ale Comisiei, termenul limită pentru acordarea ajutorului a fost mai întâi stabilit la 30 noiembrie 2021 [Decizia SA.64046 (2021/N) din 3 iunie 2021], ulterior la 30 iunie 2022 [Decizia SA.100596 (2021/N) din 14 decembrie 2021].

9. Punctul 24 din această reglementare prevedea:

„Decizia se adoptă până la 30 iunie 2022, în conformitate cu [Comunicarea privind] cadrul temporar.”

III. Litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

10. La 25 martie și la 9 aprilie 2021, SIA „TOODE” (denumită în continuare „TOODE”), o întreprindere letonă, a solicitat Valsts ieņēmumu dienests (administrația fiscală națională, Letonia, denumită în continuare „VID” sau „administrația fiscală”) să beneficieze, pentru lunile ianuarie și februarie 2021, de schema națională de ajutor pentru asigurarea fluxurilor de capital de lucru pentru întreprinderile afectate de criza de COVID-19 (denumită în continuare „schema națională de ajutor”).

11. Prin deciziile din 23 aprilie și 7 iunie 2021, apoi din 9 iunie și 23 iulie 2021, VID a refuzat să acorde TOODE ajutorul solicitat pentru motivul că această întreprindere nu îndeplinea condițiile prevăzute de reglementarea letonă în materia ajutoarelor. În această privință, VID a considerat printre altele că cifra de afaceri realizată de întreprinderea respectivă în lunile ianuarie și februarie 2021 nu s-a redus suficient pentru a îndeplini cerințele prevăzute de legislația națională și pentru a beneficia astfel de acest ajutor.

12. TOODE a introdus o acțiune la Administratīvā rajona tiesa (Tribunalul Administrativ Districtual, Letonia), subliniind printre altele că VID nu trebuia să ia în considerare în calculul cifrei sale de afaceri valoarea totală a tranzacțiilor indicate în declarația privind taxa pe valoarea adăugată (TVA) pentru perioada fiscală în cauză. Prin hotărârea din 14 aprilie 2022, această instanță a respins acțiunea respectivă pentru motivul că nu erau îndeplinite în speță condițiile pentru a beneficia de ajutor.

13. La 29 iunie 2022, TOODE a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Administratīvā apgabaltiesa (Curtea Administrativă Regională), instanța de trimitere. Prin acest apel se urmărea obținerea unui act administrativ favorabil în conformitate cu articolul 254 alineatul 1 din Legea privind procedura de contencios administrativ.

14. Instanța de trimitere arată că schema națională de ajutor a fost aprobată de Comisie și trebuie considerată compatibilă cu piața internă în măsura în care, printre altele, ajutorul a fost acordat în conformitate cu punctul 22 litera d. din Comunicarea privind cadrul temporar și cu punctul 24 din reglementarea letonă în materia ajutoarelor, până cel târziu la 30 iunie 2022. Aceasta subliniază de asemenea că, în speță, termenul respectiv a expirat în cursul procedurii inițiate în fața sa. Ea apreciază că trebuie să analizeze, în cadrul litigiului principal, dacă TOODE mai are dreptul de a primi ajutorul solicitat. În acest scop, ea trebuie să stabilească data la care se consideră că este „acordat” acest ajutor în temeiul articolului 107 alineatul (1) TFUE și dacă ajutorul respectiv constituie un ajutor de stat existent sau un ajutor nou în sensul articolului 1 din Regulamentul 2015/1589.

15. Mai întâi, în ceea ce privește data la care se consideră că ajutorul a fost acordat, instanța de trimitere consideră că un drept cert și necondiționat de a percepe ajutorul în sensul jurisprudenței Curții [6] poate, în principiu, să ia naștere numai ca urmare a unei hotărâri judecătorești, cu alte cuvinte în cazul în care instanța națională constată că reclamanta a îndeplinit toate condițiile prevăzute de dreptul național pentru a beneficia de ajutorul în cauză și că refuzul autorității competente de a acorda ajutorul a fost nelegal și neîntemeiat. Pe de altă parte, în măsura în care raportul juridic nu a existat anterior, executarea unei hotărâri judecătorești nu poate avea ca rezultat emiterea unui act administrativ favorabil cu efect retroactiv (*ex tunc*), fiind posibil numai ca instanța națională să oblige autoritatea competentă să emită actul administrativ corespunzător de acordare a ajutorului *ex nunc*.

16. La cererea Curții, instanța menționată a precizat că TOODE îndeplinea într-adevăr condițiile prevăzute de dreptul național pentru a beneficia de ajutor la momentul la care aceasta a introdus cererea sa, astfel încât refuzul VID este nelegal și nefondat. În consecință, această instanță ridică problema dacă, în ipoteza în care ar impune VID obligația de a emite un act administrativ favorabil, precum și de a acorda și de a plăti cuantumul ajutorului solicitat, ar trebui să se considere că data acordării acestui ajutor corespunde cu data la care această administrație a refuzat în mod nejustificat să acorde ajutorul respectiv.

17. În continuare, în ceea ce privește caracterul existent sau nou al ajutorului, instanța de trimitere ridică problema dacă jurisprudența Curții potrivit căreia ajutorul pe care o autoritate competentă l-a acordat unei persoane după expirarea termenului prevăzut de schema de ajutoare aprobată trebuie considerat un ajutor nou [7] poate fi transpusă într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care administrația fiscală a refuzat în mod neîntemeiat să acorde ajutorul solicitat în timp ce schema de ajutor era încă în vigoare și în care acestei administrații i s-a impus ulterior printr-o hotărâre judecătorească să acorde și să plătească cuantumul ajutorului după expirarea acestei scheme.

18. În sfârșit, instanța de trimitere evocă avizul emis de Comisie la 11 septembrie 2023, ca răspuns la întrebările care fuseseră adresate de o altă instanță letonă [8]. În acest aviz, instanța respectivă a indicat că, în conformitate cu punctul 23 din reglementarea letonă în materia ajutoarelor, acordarea ajutorului are loc la momentul adoptării de către administrația fiscală a deciziei de a acorda sau de a refuza ajutorul. În plus, aceasta a precizat că acordarea unui ajutor după expirarea termenului stabilit în acest scop ar constitui o încălcare a articolului 108 alineatul (3) TFUE și că ar reveni instanțelor naționale sarcina de a împiedica plata ajutorului către beneficiarul său. Tot potrivit avizului menționat, instanțele naționale nu ar putea, ulterior acestei date, să acorde o despăgubire în locul ajutorului pentru prejudiciul suferit de persoana respectivă ca urmare a neplății acestuia.

6 În această privință, instanța de trimitere menționează în special Hotărârea din 19 decembrie 2019, Arriva Italia ș.a. (C-385/18, EU:C:2019:1121, punctele 36 și 37), Hotărârea din 25 ianuarie 2022, Comisia/European Food ș.a. (C-638/19 P, EU:C:2022:50, punctul 123), precum și Hotărârea din 12 ianuarie 2023, DOBELES HES (C-702/20 și C-17/21, EU:C:2023:1, punctele 76 și 78).

7 Instanța de trimitere citează în această privință Hotărârea din 7 aprilie 2022, Autonome Provinz Bozen (C-102/21 și C-103/21, EU:C:2022:272, punctele 31-35 și 42).

8 Astfel cum reiese din decizia de trimitere, era vorba mai precis despre întrebări adresate de Augstākā tiesa (Senāts) (Curtea Supremă, Letonia), în cadrul cauzei SKA-356/2023. Mai exact, instanța de trimitere se referă la Avizul nr. (2023)9452862 al Comisiei în cauza SA.106948.NC, care a fost emis în cadrul unei alte proceduri referitoare la aplicarea reglementării letone în materia ajutoarelor și a cadrului temporar.

19. În aceste condiții, Administratīvā apgabaltiesa (Curtea Administrativă Regională) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că un ajutor de stat trebuie considerat ca fiind «acordat» la momentul la care autoritatea publică competentă a refuzat în mod neîntemeiat să recunoască dreptul unui particular la un ajutor de stat, în cazul în care existența acestui drept se constată printr-o hotărâre judecătorească după expirarea termenului de acordare a ajutorului?

2) Articolul 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul [2015/1589] trebuie interpretat în sensul că reprezintă un ajutor existent ajutorul care – în lipsa unei decizii de recunoaștere a dreptului la acordarea ajutorului emise de autoritatea publică competentă în termenul prevăzut pentru acordarea acestuia – este acordat unui particular după expirarea termenului de acordare stabilit în schema de ajutor, în executarea unei hotărâri judecătorești prin care se constată că, în termenul de acordare stabilit în schema de ajutor, particularul îndeplinea toate condițiile prevăzute de dreptul național pentru a beneficia de ajutorul în cauză și că refuzul autorității publice competente de a acorda ajutorul era nelegal?”

20. TOODE, guvernele leton și german, precum și Comisia au depus observații scrise în fața Curții. Aceleași părți au prezentat de asemenea observații orale în ședința de audiere a pledoariilor care a avut loc la 11 decembrie 2024.

IV. Analiză

A. Cu privire la prima întrebare preliminară

21. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că un ajutor de stat trebuie considerat ca fiind „acordat”, în sensul acestei dispoziții, *ex tunc*, și anume la momentul la care autoritatea competentă a refuzat în mod neîntemeiat unui particular dreptul de a beneficia de un ajutor aprobat de Comisie, atunci când nelegalitatea acestui refuz se constată printr-o hotărâre judecătorească națională după expirarea termenului stabilit de instanța respectivă pentru acordarea sa.

22. Pentru motivele pe care le vom prezenta la punctele următoare, considerăm că este necesar să se răspundă afirmativ la această întrebare.

23. Astfel, amintim de la bun început, astfel cum reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții, că un ajutor de stat trebuie considerat „acordat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, la data la care un drept cert de a percepe acest ajutor este conferit beneficiarului în temeiul reglementării naționale aplicabile [9], astfel încât transferul efectiv al resurselor în cauză nu este decisiv [10].

[9] Astfel, elementul determinant pentru a stabili data la care dreptul de a primi un ajutor de stat a fost conferit beneficiarilor săi printr-o anumită măsură este legat de dobândirea de către acești beneficiari a unui drept cert de a percepe acest ajutor și de angajamentul corelativ, în sarcina statului, de a acorda ajutorul respectiv. A se vedea în această privință Hotărârea din 25 ianuarie 2022, Comisia/European Food ș.a. (C-638/19 P, EU:C:2022:50, punctele 115 și 123, precum și jurisprudența citată).

[10] A se vedea Hotărârea din 20 mai 2021, Azienda Sanitaria Provinciale di Catania (C-128/19, EU:C:2021:401, punctul 45 și jurisprudența citată).

24. Prin urmare, revine, în principiu, instanței de trimitere sarcina de a stabili, în temeiul dreptului național aplicabil, momentul la care ajutorul de stat în cauză trebuie să fie considerat ca fiind acordat. În acest scop, instanța respectivă trebuie să ia în considerare toate condițiile prevăzute de dreptul național pentru acordarea ajutorului în discuție [11].

25. Arătăm în această privință, astfel cum reiese din explicațiile furnizate de instanța de trimitere, că, în temeiul dispozițiilor dreptului leton aplicabile în speță și în special al punctului 23 din reglementarea letonă în materia ajutoarelor, ajutorul este considerat ca fiind acordat la data la care administrația fiscală adoptă decizia de acordare a ajutorului. În speță, refuzul de a acorda ajutorul solicitat a intervenit înainte de data limită de 30 iunie 2022, prevăzută la punctul 22 litera d. din Comunicarea privind cadrul temporar [12].

26. Instanța de trimitere consideră însă că deciziile de refuz adoptate de VID nu au putut conferi TOODE un drept cert de a primi ajutorul în temeiul dreptului național în sensul jurisprudenței Curții, amintită la punctul 23 din prezentele concluzii. În această privință, instanța respectivă apreciază că un astfel de drept poate lua naștere numai în urma unei hotărâri judecătorești prin care se constată că, contrar motivelor reținute prin aceste decizii de refuz, o întreprindere îndeplinea, la data la care a solicitat ajutorul, toate condițiile impuse de dreptul național pentru a putea beneficia de acest ajutor și prin care se dispunea ca autoritatea competentă să emită, pentru viitor (*ex nunc*), un act administrativ favorabil în temeiul căruia cuantumul ajutorului îi este acordat și plătit în mod corespunzător [13].

27. Cu toate acestea, în ipoteza în care data la care ajutorul este considerat acordat în temeiul dreptului național ar corespunde cu cea a adoptării hotărârii judecătorești sau a actului administrativ favorabil emis în executarea acestei decizii, acțiunea introdusă de TOODE împotriva deciziilor VID ar risca, după cum susține guvernul german în observațiile sale scrise, să fie lipsită de conținut. Astfel, ținând seama de expirarea termenului stabilit pentru acordarea ajutorului, în temeiul punctului 22 litera d din Comunicarea privind cadrul temporar și al punctului 24 din reglementarea letonă în materia ajutoarelor, astfel cum a fost aprobat de Comisie, autoritatea competentă ar putea, după cum au susținut administrația fiscală în fața instanței de trimitere și guvernul leton în observațiile sale scrise, să se afle în imposibilitatea de a adopta un asemenea act administrativ de rectificare în executarea hotărârii judecătorești care a intervenit după expirarea termenului stabilit pentru acordarea ajutorului, așa încât hotărârea judecătorească nu ar mai produce efecte.

28. Pe de altă parte, instanța de trimitere arată că, în cazul în care s-ar considera că ajutorul a fost acordat după expirarea termenului stabilit pentru acordarea sa, TOODE ar risca, pentru aceleași motive cu cele care împiedică adoptarea unui act de rectificare de către administrația fiscală în executarea unei hotărâri judecătorești pronunțate după acest termen, să nu poată face uz de posibilitatea existentă în dreptul leton de a introduce o acțiune în despăgubire împotriva administrației fiscale sau a statului leton, existând riscul ca o asemenea acțiune să contravină interdicției de a acorda o despăgubire, în locul ajutorului, pentru prejudiciul suferit de această întreprindere ca urmare a neplății ajutorului [14].

[11] A se vedea Hotărârea din 28 octombrie 2020, INAIL (C-608/19, EU:C:2020:865, punctele 31 și 32, precum și jurisprudența citată).

[12] De altfel, nu se contestă că TOODE a introdus o acțiune în justiție împotriva deciziei de refuz adoptate de administrația fiscală în termenul stabilit.

[13] Aceasta ar indica, potrivit instanței de trimitere, că un drept cert de a primi ajutorul este dobândit de un particular, asemenea TOODE, abia de la data adoptării hotărârii judecătorești sau a actului administrativ favorabil.

[14] A se vedea punctul 18 din prezentele concluzii.

29. Înainte de a efectua analiza situației în discuție în prezenta cauză, apreciem că este important să aducem câteva clarificări cu privire la noțiunea „dreptul de a primi un ajutor de stat”, care constituie elementul determinant pentru a stabili momentul la care un ajutor trebuie considerat ca fiind acordat în sensul jurisprudenței Curții amintite la punctele 23 și 24 din prezentele concluzii.

30. Trebuie precizat că „condițiile prevăzute de dreptul național pentru acordarea ajutorului în discuție”, evocate de această jurisprudență, pot fi numai condițiile stabilite de legislația națională aplicabilă la momentul adoptării deciziei administrative [15], ceea ce, în ipoteza unor litigii, revine în final instanțelor naționale competente să aprecieze. Astfel, trebuie să se stabilească o distincție între, *pe de o parte*, momentul la care sunt îndeplinite în mod obiectiv condițiile de acordare a unui ajutor în temeiul dreptului național, care poate fi condiționat, în anumite cazuri, de adoptarea de către administrație a unei decizii prin care se constată dreptul unei întreprinderi de a primi ajutorul în discuție, așa încât data acordării ajutorului corespunde cu data de adoptare a acestei decizii, și, *pe de altă parte*, data la care o instanță națională sesizată cu o acțiune în justiție îndreptată împotriva unei asemenea decizii va trebui să verifice aprecierea efectuată de administrație cu privire la existența acestor condiții. În consecință, jurisprudența Curții amintită la punctele 23 și 24 din prezentele concluzii urmărește înainte de toate să stabilească momentul la care sunt îndeplinite condițiile pentru obținerea ajutorului în temeiul dreptului național, și nu să *acopere* momentul la care o instanță națională sesizată cu o acțiune privind validitatea aprecierii administrației efectuează un control jurisdicțional și verifică dacă sunt îndeplinite aceste condiții. Astfel, recunoașterea printr-o hotărâre judecătorească a unui drept existent în temeiul dreptului național nu afectează momentul la care erau îndeplinite condițiile pentru acordarea ajutorului, iar administrația competentă a adoptat sau ar fi trebuit, după caz, să adopte o decizie de acordare a ajutorului în discuție. Astfel, o asemenea decizie va avea doar un caracter declarativ, iar nu constitutiv. Trebuie amintit în această privință că, deși instanța națională poate să pronunțe o hotărâre din care rezultă că una dintre părți trebuie, în temeiul dreptului național, să primească o sumă corespunzătoare unui ajutor de stat, aceasta nu înseamnă nicidecum că, în acest caz, ea însăși acordă ajutorul respectiv. O asemenea hotărâre are drept unic efect, în temeiul autorității de lucru judecat, obligarea celeilalte părți, în general autoritatea administrativă competentă, să efectueze plata ajutorului menționat [16].

31. În cazul în care s-ar dovedi că singura interpretare posibilă a dreptului leton este cea descrisă la punctul 26 din prezentele concluzii, după cum pare să reiasă din decizia de trimitere și pe care instanța de trimitere trebuie să o verifice, fără a fi posibil să se considere că data la care ajutorul este considerat ca fiind acordat este cea la care acest ajutor a fost refuzat în mod neîntemeiat de autoritatea fiscală [17], ceea ce implică recunoașterea unui efect *ex tunc* deciziei administrative de rectificare adoptate în urma unei hotărâri judecătorești pronunțate după expirarea termenului stabilit pentru acordarea ajutorului în discuție, o asemenea interpretare ar putea să aducă atingere dreptului la o cale de atac efectivă consacrat de articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

32. Înainte de a examina dacă interpretarea reținută de instanța de trimitere este de natură să aducă atingere articolului 47 din cartă, trebuie să se verifice în prealabil dacă situația expusă la punctul 26 din prezentele concluzii intră într-adevăr în domeniul de aplicare al cartei.

15 Astfel, această jurisprudență se referă la lege, iar nu la interpretarea eventual eronată a acesteia de către administrație.

16 A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 ianuarie 2023, DOBELES HES (C-702/20 și C-17/21, EU:C:2023:1, punctele 75 și 76).

17 Astfel, în cazul în care, la această dată, autoritatea competentă ar fi acționat în mod legal și ar fi adoptat o decizie favorabilă, TOODE ar fi dobândit un drept cert din punct de vedere juridic de a beneficia de ajutor în temeiul reglementării letone în materia ajutoarelor.

33. Amintim în această privință că, potrivit articolului 51 alineatul (1) din cartă, referitor la domeniul de aplicare al acesteia, dispozițiile sale se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Atunci când o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea nu este competentă să o examineze, iar dispozițiile eventual invocate ale cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe [18]. Astfel, nu este de competența Curții, în cadrul procedurii de trimitere preliminară, prevăzută la articolul 267 TFUE, să se pronunțe cu privire la interpretarea dispozițiilor din dreptul național sau să hotărască dacă interpretarea dată de instanța națională este corectă [19].

34. Subliniem de asemenea că, într-o situație care intră în domeniul de aplicare al articolului 47 din cartă, revine, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, ordinii juridice interne a fiecărui stat membru atribuția de a desemna instanțele competente și de a prevedea modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor individuale derivate din ordinea juridică a Uniunii, statele membre având însă responsabilitatea de a asigura, în fiecare caz, respectarea dreptului la protecție jurisdicțională efectivă a acestor drepturi, astfel cum este garantat la articolul 47 din cartă [20].

35. Trebuie observat de la bun început că împrejurarea evocată de Comisie potrivit căreia dreptul de a primi un ajutor de stat ține de dreptul național nu poate exclude cazul de față din domeniul de aplicare al articolului 47 din cartă [21]. Deși, în fapt, dreptul de a primi ajutorul în discuție este conferit de dreptul național și nu se poate întemeia pe dreptul Uniunii sau pe decizia Comisiei [22], nu este mai puțin adevărat că, în prezenta cauză, litigiul nu privește interpretarea dispozițiilor naționale referitoare la acordarea ajutorului în discuție, ci privește efectivitatea căii de atac jurisdicționale introduse de TOODE împotriva deciziei inițiale de refuz adoptate de VID și posibilitatea acestei autorități de a adopta un act rectificativ în executarea unei hotărâri judecătorești în afara termenului de autorizare a schemei de ajutor de stat aprobate de Comisie și a consecințelor care decurg de aici în temeiul articolului 108 alineatul (3) TFUE și al articolului 1 din Regulamentul 2015/1589.

36. Astfel cum am explicat la punctul 27 din prezentele concluzii, în cazul în care s-ar considera că data la care se acordă ajutorul în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE corespunde, în temeiul dreptului național, datei adoptării actului administrativ favorabil adoptat în executarea unei hotărâri judecătorești pronunțate după expirarea termenului stabilit pentru acordarea sa, acest ajutor ar risca să fie asimilat unui ajutor nou și ilegal, în sensul articolului 1 din Regulamentul 2015/1589, și nu ar putea fi acordat de administrația fiscală în executarea hotărârii judecătorești fără a încălca obligația de suspendare prevăzută la articolul 108 alineatul (3) TFUE.

18 A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 aprilie 2021, Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 37 și jurisprudența citată).

19 A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 mai 2014, Érsekcsanádi Mezőgazdasági (C-56/13, EU:C:2014:352, punctul 53 și jurisprudența citată).

20 A se vedea Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. ș.a. (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 115 și jurisprudența citată). În plus, Curtea a precizat că articolul 47 din cartă este suficient în sine și nu trebuie să fie precizat prin dispoziții ale dreptului Uniunii sau ale dreptului național pentru a conferi particularilor un drept care să poată fi invocat ca atare. A se vedea în această privință Hotărârea din 20 februarie 2024, X (Lipsa motivelor de reziliere) (C-715/20, EU:C:2024:139, punctul 80 și jurisprudența citată).

21 Pe de altă parte, împrejurarea că condițiile și modalitățile de acordare a ajutorului în cauză sunt stabilite în temeiul dreptului național nu afectează cu nimic faptul că noțiunea de „acordare a ajutorului” intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii.

22 A se vedea în acest sens Hotărârea din 31 ianuarie 2023, Comisia/Braesch ș.a. (C-284/21 P, EU:C:2023:58, punctele 72 și 79, precum și jurisprudența citată).

37. Or, o situație precum cea expusă la punctul anterior din prezentele concluzii intră nu numai în domeniul de aplicare al cartei, ci este de asemenea susceptibilă să aducă atingere dreptului TOODE la o cale de atac efectivă în sensul articolului 47 din aceasta.

38. Considerăm oportun să amintim, pentru a înlătura orice confuzie, diferența care există între, pe de o parte, perioada de autorizare a unei scheme de ajutor de stat (care este în speță asociată cu termenul și cu data acordării unui ajutor) și, pe de altă parte, data la care o instanță națională pronunță o hotărâre judecătorească. Astfel, competența instanței naționale de a soluționa litigiul cu care este sesizată și efectele deciziei pe care o va pronunța nu pot depinde și cu atât mai puțin nu pot fi supuse cadrului temporal legat de o procedură administrativă care, prin însăși natura sa, urmărește un obiectiv diferit și lipsit de orice legătură cu o procedură judiciară (națională).

39. A nu recunoaște un efect *ex tunc* unei decizii de rectificare adoptate în urma hotărârii judecătorești ar conduce, în practică, la a face cvasiimposibilă exercitarea dreptului la o cale de atac jurisdicțională efectivă, supunând exercitarea acestui drept condiției ca hotărârea judecătorească să fie pronunțată înainte de expirarea termenului impus de o procedură administrativă. Or, aceasta ar risca să conducă la situația paradoxală potrivit căreia momentul acordării ajutorului în discuție și calificarea drept ajutor existent sau nou a unei decizii de rectificare adoptate de autoritatea competentă, în urma hotărârii judecătorești, ar depinde de celeritatea mai mare sau mai mică cu care instanța națională s-ar pronunța cu privire la o acțiune îndreptată împotriva unei decizii administrative [23].

40. Pe de altă parte, ne pare util să precizăm că, în alte domenii decât cel al ajutoarelor de stat, Curtea a recunoscut posibilitatea unei instanțe naționale de a anula cu efect retroactiv (*ex tunc*) o decizie luată de o autoritate publică în cazul în care consideră necesar acest lucru pentru a asigura o protecție efectivă a drepturilor întreprinderii care a introdus acțiunea sau pentru a garanta, ca regulă generală, eficacitatea sistemului de control [24].

41. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem să se răspundă la prima întrebare preliminară că articolul 107 alineatul (1) TFUE, citit în lumina articolului 47 din cartă, trebuie interpretat în sensul că un ajutor de stat trebuie considerat ca fiind „acordat” la data la care autoritatea națională competentă a refuzat să îl acorde unei întreprinderi, atunci când acest refuz a fost declarat nelegal printr-o hotărâre judecătorească națională pronunțată după expirarea termenului stabilit pentru acordarea ajutorului, în măsura în care acest refuz a intervenit înainte de expirarea termenului stabilit pentru acordarea sa și la o dată la care autorizarea Comisiei care acoperea acest ajutor era în vigoare, iar întreprinderea îndeplinea condițiile pentru a primi acest ajutor în temeiul reglementării naționale aplicabile.

[23] A se vedea în această privință prin analogie Concluziile avocatului general Tizzano prezentate în cauza Kutz-Bauer (C-187/00, EU:C:2002:75, punctul 66) în ceea ce privește posibilitatea de a anula sau de a modifica un act administrativ cu efect retroactiv pentru motivul că o persoană nu trebuie să sufere un prejudiciu ca urmare a timpului care îi este necesar pentru a-și valorifica drepturile în justiție.

[24] A se vedea în acest sens Hotărârea din 13 octombrie 2016, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej și Petrotel (C-231/15, EU:C:2016:769, punctele 25-29 și jurisprudența citată), privind efectele retroactive ale anulării unui act administrativ al unui autorități naționale de reglementare de către o instanță națională, precum și Concluziile avocatului general Campos Sánchez-Bordona prezentate în cauza CROSS Zlín (C-303/22, EU:C:2023:652, punctele 77 și 78, precum și jurisprudența citată) privind anularea atribuirii unui contract de achiziții publice de către instanțele naționale cu efect *ex tunc* la momentul la care a fost decisă această atribuire. A se vedea de asemenea Hotărârea din 7 martie 2024, Die Länderbahn ș.a. (C-582/22, EU:C:2024:213, punctele 53-56 și jurisprudența citată), privind constatarea de către organismul de reglementare competent a nevalidității tarifelor de utilizare a unei infrastructuri a căror perioadă de aplicare a expirat cu efect *ex tunc* (pentru a proteja dreptul întreprinderilor de transport feroviar de a sesiza acest organism).

B. Cu privire la a doua întrebare preliminară

42. Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul 2015/1589 trebuie interpretat în sensul că constituie ajutor existent un ajutor de stat acordat unei întreprinderi după expirarea termenului stabilit de Comisie pentru acordarea sa, în executarea unei hotărâri judecătorești naționale prin care refuzul autorității naționale de a acorda ajutorul este declarat nelegal înainte de expirarea acestui termen.

43. Amintim că, în cadrul sistemului de control al ajutoarelor de stat, instituit prin articolele 107 și 108 TFUE, procedura diferă după cum ajutoarele sunt existente sau noi. În timp ce ajutoarele existente pot, în conformitate cu articolul 108 alineatul (1) TFUE, să fie puse în aplicare în mod legal în măsura în care Comisia nu a constatat incompatibilitatea acestora cu piața internă, articolul 108 alineatul (3) TFUE prevede că proiectele care urmăresc să instituie ajutoare noi sau să modifice ajutoare existente trebuie să fie notificate în timp util Comisiei și nu pot fi puse în aplicare înainte ca procedura să conducă la o decizie finală [25].

44. În plus, Curtea a precizat că trebuie considerate ajutoare noi, supuse obligației de notificare prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE, măsurile care urmăresc să instituie sau să modifice ajutoare, precizându-se că aceste modificări pot viza fie ajutoare existente, fie proiecte inițiale notificate Comisiei [26]. În acest cadru, articolul 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul 2015/1589 prevede că un „ajutor existent” înseamnă ajutorul autorizat, respectiv schemele de ajutor și ajutoarele individuale care au fost autorizate de Comisie sau de Consiliu. În ceea ce privește articolul 1 litera (c) din regulamentul menționat, acesta prevede că „ajutor nou” înseamnă orice schemă de ajutor și orice ajutor individual care nu este ajutor existent, inclusiv modificările ajutoarelor existente. În plus, astfel cum reiese din jurisprudența Curții, un ajutor acordat într-un moment în care autorizarea Comisiei care acoperea acest ajutor nu mai era în vigoare trebuie considerat un ajutor nou [27].

45. De la bun început, arătăm că răspunsul la a doua întrebare preliminară poate fi dedus în mod clar din răspunsul pe care îl propunem la prima întrebare, în măsura în care, dacă se consideră că ajutorul în cauză a fost acordat la data deciziilor de refuz adoptate de administrația fiscală, și anume într-un moment în care autorizarea Comisiei care acoperea acest ajutor era în vigoare, ajutorul respectiv ar trebui considerat un ajutor autorizat și, în consecință, existent, în sensul articolului 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul 2015/1589, chiar dacă acesta este plătit după încetarea validității schemei de ajutor aprobate de Comisie. Într-un astfel de caz, plata ajutorului în discuție nu este altceva decât executarea hotărârii judecătorești.

46. Precizăm de asemenea că niciun element din dosarul de care dispune Curtea nu pare să indice că în speță, în cadrul adoptării actului administrativ de rectificare în executarea hotărârii judecătorești naționale, administrația fiscală ar dispune de o marjă de manevră sau de o putere discreționară care îi permit să modifice ajutorul prevăzut de schema de ajutor letonă, a cărui acordare a fost refuzată inițial de această autoritate, astfel încât să poată fi recalificat drept ajutor nou, în conformitate cu modul de redactare a articolului 1 litera (c) din Regulamentul 2015/1589.

[25] A se vedea Hotărârea din 28 octombrie 2021, Eco Fox ș.a. (C-915/19-C-917/19, EU:C:2021:887, punctul 36 și jurisprudența citată).

[26] A se vedea Hotărârea din 28 octombrie 2021, Eco Fox ș.a. (C-915/19-C-917/19, EU:C:2021:887, punctul 38 și jurisprudența citată).

[27] A se vedea Hotărârea din 7 aprilie 2022, Autonome Provinz Bozen (C-102/21 și C-103/21, EU:C:2022:272, punctele 32, 34 și 42).

47. Pe de altă parte, împrejurarea că ajutorul în discuție în litigiul principal va fi plătit ulterior expirării termenului stabilit de Comisie pentru acordarea sa și în afara contextului particular al crizei legate de pandemia de COVID-19 care s-a atenuat între timp nu permite să se considere că acest ajutor nu ar putea fi utilizat în conformitate cu obiectivul prevăzut inițial de schema letonă sau că ar risca să denatureze concurența pe piață. Astfel, reiese din jurisprudența Curții, amintită la punctul 23 din prezentele concluzii, că data plății efective a ajutorului nu afectează dreptul de a obține ajutorul în discuție atunci când acest ajutor este acordat în termenul stabilit printr-o decizie a Comisiei, așa încât ajutorul respectiv poate fi plătit după expirarea acestui termen [28]. În plus, plata ajutorului după expirarea schemei de ajutor nu ar putea denatura concurența pe piață, în măsura în care o asemenea plată constituie simpla restabilire a unui drept perturbat prin decizia inițială a VID și ar permite în realitate restabilirea echilibrului concurențial pe piață [29]. Decurge, în orice caz, din jurisprudența Curții că o măsură este susceptibilă să determine o denaturare a concurenței de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE [30], la data la care a fost conferit dreptul de a primi un ajutor de stat.

48. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem să se răspundă la a doua întrebare preliminară că articolul 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul 2015/1589 trebuie interpretat în sensul că constituie „ajutor existent” un ajutor care este plătit de autoritatea națională competentă după expirarea termenului de acordare a ajutorului prevăzut de o schemă de ajutor, în executarea unei hotărâri judecătorești naționale prin care se constată că, înainte de expirarea termenului menționat mai sus, întreprinderea îndeplinea toate condițiile prevăzute de dreptul național pentru a beneficia de ajutorul în discuție și că refuzul inițial al acestei autorități de a-l acorda era nelegal. Într-o astfel de situație, ajutorul în cauză este considerat ca fiind acordat la momentul refuzului inițial al autorității respective de a-l acorda.

V. Concluzie

49. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Administratīvā apgabaltiesa (Curtea Administrativă Regională, Letonia) după cum urmează:

1) Articolul 107 alineatul (1) TFUE, citit în lumina articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene,

   trebuie interpretat în sensul că

   un ajutor de stat trebuie considerat ca fiind „acordat” la data la care autoritatea națională competentă a refuzat să îl acorde unei întreprinderi, atunci când acest refuz a fost declarat nelegal printr-o hotărâre judecătorească națională pronunțată după expirarea termenului stabilit pentru acordarea ajutorului, în măsura în care acest refuz a intervenit înainte de expirarea termenului stabilit pentru acordarea sa și la o dată la care autorizarea Comisiei care acoperea acest ajutor era în vigoare, iar întreprinderea îndeplinea condițiile pentru a primi ajutorul în temeiul reglementării naționale aplicabile.

[28] În această privință, trebuie să se constate că decizia Comisiei nu prevede nicio obligație a statelor membre de a plăti ajutorul într-un termen concret.

[29] Dimpotrivă, s-ar putea susține că faptul de a nu acorda ajutorul în discuție ar fi susceptibil să denatureze concurența pe piață sau cel puțin să conducă la o discriminare nejustificată față de un operator economic, precum TOODE, căruia i s-ar refuza acordarea unui ajutor de stat, deși ar îndeplini condițiile pentru a beneficia de acesta, în timp ce o altă întreprindere concurentă care ar îndeplini în aceeași măsură condițiile de acordare a ajutorului ar putea beneficia la rândul ei de acesta.

[30] A se vedea în această privință Hotărârea din 25 ianuarie 2022, Comisia/European Food ș.a. (C-638/19 P, EU:C:2022:50, punctul 123).

2) Articolul 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

trebuie interpretat în sensul că

constituie „ajutor existent” un ajutor care este plătit de autoritatea națională competentă după expirarea termenului de acordare a ajutorului prevăzut de o schemă de ajutor, în executarea unei hotărâri judecătorești naționale prin care se constată că, înainte de expirarea termenului menționat mai sus, întreprinderea îndeplinea toate condițiile prevăzute de dreptul național pentru a beneficia de ajutorul în discuție și că refuzul inițial al autorității competente de a-l acorda era nelegal. Într-o astfel de situație, ajutorul este considerat ca fiind acordat la momentul refuzului inițial al autorității naționale competente de a-l acorda.